

Saamenkielisen
sosiaali- ja terveysalan henkilöstön
koulutuksen nykytilanne ja
kehittämistarpeet

Anne Kirste Aikio

OKM:n kehittämisryhmälle tehty erillisselvitys

- selvityksen tavoitteena oli tuottaa ajantasaista tietoa saamen kielet ja saamelaisen kulttuurin huomioivista sosiaali- ja terveysalan koulutuksista ja koulutustarpeista.
- pula saamenkielisestä ja kulttuurisesti osaavasta sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä on yksi keskeinen syy siihen, miksi saamenkieliset ja saamelaisen kulttuurin huomioivat sosiaali- ja terveyspalvelut eivät toteudu lainsäädännön edellyttämällä tasolla.
- selvityksessä käydään läpi aiempien koulutusten toteuttamistapoja ja kehittämistarpeita. Pohdintaa, miten nykyisiä koulutusmahdollisuuksia voitaisiin kehittää ja mitä uusia ratkaisuja tarvittaisiin, jotta sosiaali- ja terveysalalle saataisiin riittävästi saamenkielistä ja kulttuurisesti osaavaa henkilöstöä.

Saamenkielisten ja kulttuurisesti osaavien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tarve

- Aiempien selvitysten perusteella tiedetään, että saamenkielistä sosiaali- ja terveysalan henkilöstöä on aivan liian vähän - henkilöstön vähyyden takia saamelaisten potilaiden ja asiakkaiden oikeudet omakieliseen palveluun eivät toteudu.
- sosiaali- ja terveyspalveluiden saanti on hyvin vähäistä, ja kokemukset sosiaalipalveluiden saamisesta saamen kielillä aivan yksittäisiä. Toisaalta pienessä yhteisössä jo yksikin saamenkielinen työntekijä voi merkittävästi parantaa jonkin tietyn palvelun saatavuutta omalla kielellä
- Saamen kielten arkikielitaidolla ei välttämättä pärjää kaikissa sosiaali- ja terveysalan työtehtävissä.
- inarin- ja koltansaamenkielisten palveluiden tilanteen erityisenä huolen kohteena.
- Tulevaisuuden tarpeet: lapsiperheiden palvelut, ikäihmiset, saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvat saamelaiset, totuus- ja sovintoprosessi sekä sote-uudistus vaatii palveluiden kehittämistä

Mille aloille tarve on suurin? Miten arvioida?

- Tulevaisuudessa saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisen kannalta olisi keskeistä pystyä seuraamaan saamenkielisten ja kulttuurisesti osaavien sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden määrää, tarvetta ja työllistymistä järjestelmällisesti pitkällä aikavälillä.

Aikaisemmat koulutushankkeet

- Olemassa olevat koulutusrakenteet ovat suomeksi. Ammatillisessa koulutuksessa saamen kielen opinnot osana ainoastaan Saamelaisalueen koulutuskeskuksen opinnoissa / harjoittelut – kieliopinnoja ei muuten tarjolla eikä oppimateriaaleja saameksi – johtaa erit. saamenkielisten opiskelijoiden kielipolun katkeamiseen ja ammatillisen kielitaidon kehittymisen puutteisiin.
- Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa niukasti mahdollisuuksia suorittaa saamen kielen opintoja. Opiskeluiden yhteensovittaminen on koettu haastavaksi ja kieliopinnot eivät vastaa tarpeita.
- Saamenkielisiä työntekijöitä on pyritty Suomessa kouluttamaan sosiaali- ja terveysalalle myös erillisellä hankkeella
- Alalla jo olevia sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä on pyritty täydennyskouluttamaan saamen kielten opinnoilla erilaisilla malleilla. Täydentävät kieliopinnot on tähän asti suunnattu lähinnä suomenkielisille työntekijöille.

Mahdollisia malleja saamenkielisen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön kouluttamiseksi.

- Ammatillisen koulutuksen kieliopintojen mahdollistaminen ja opintojen henkilökohtaistaminen
- Kiintiöpaikkojen kehittäminen opiskelijavalintoihin
- Ammattikorkeakoulu voisi järjestää erillisen saamenkielisen koulutusohjelman (vrt Sami Allaskuvlan saamelainen terveydenhoitolinja ja pohjoismainen yhteistyö)
- Ammatillisen kielitaidon kurssit saamen kieliä entuudestaan osaaville opiskelijoille ja työntekijöille (mahd. etänä)
- Opintojen aikainen tuki saamen kielten opiskeluun ja harjoittelut kielitaitoa tukemassa
- Taloudellinen tuki opintoihin
- Saamelaiskulttuurilähtöisten työmenetelmien kehittäminen ja jalkauttaminen

- Nykytilanne on niin huono, että sitä ei voida ratkaista yhdellä yksittäisellä toimenpiteellä vaan tarvitaan useita rinnakkaisia, toisiaan tukevia toimenpiteitä.
- Loppuraportissa todettuja toimenpiteitä:
- Koulutustarpeiden arviointia jatketaan ja sosiaali- ja terveysalan henkilöstön koulutuksen kehittämiseksi laaditaan kehittämisohjelma
- selvitetään valtakunnallisen saamelaisen sosiaali- ja terveysalojen osaamiskeskuksen perustamisen mahdollisuudet